

УДК 781.7(4770:398.8

Бреславець Г. М.

Харківська державна академія культури

РЕКОНСТРУКЦІЯ ФОЛЬКЛОРНОГО ТЕКСТУ В МУЗИЦІ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Бреславець Г. М. Реконструкція фолклорного тексту в музиці та її роль у сучасному культурному просторі. Стаття присвячена культурологічному осягненню проблем етномузикології. Висвітлюються культурологічні та етномузикологічні аспекти теоретичного осягнення поняття «фолклорний текст» в сучасній науковій думці; розглядається історична еволюція семантичного тлумачення зазначеного поняття «реконструкція». Надається загальна характеристика явища та визначення поняття «реконструкція фолклорного тексту» та визначається типологія її провідних форм та напрямів в музичній культурі (наукова реконструкція фолклорного тексту (теоретична і практична), виконавська реконструкція фолклорного тексту (репродуктивна і стилізаційна) та композиторська реконструкція фолклорного тексту (авторська концепція)). Обґрунтовується введення цих понять до наукового обігу вітчизняного музикознавства. Запроваджено концепцію реконструкції фолклорного тексту як мистецької системи та класифікацію її проявів у сучасному українському культурному просторі.

Ключові слова: фолклорний текст, реконструкція фолклорного тексту, музична культура.

Бреславец Г. Н. Реконструкция фолклорного текста в музыке и ее роль в современном культурном пространстве. Статья посвящена культурологическому постижению проблем этномузикологии. Освещаются культурологические и этномузикологические аспекты теоретического постижения понятия «фолклорный текст» в современной научной мысли; рассматривается историческая эволюция семантического толкования понятия «реконструкция». Представлена общая характеристика явления и понятия «реконструкция фолклорного текста» и определена типология ее ведущих форм и направлений в музыкальной культуре (научная реконструкция фолклорного текста (теоретическая и практическая), исполнительская реконструкция фолклорного текста (репродуктивная и стилизованная) и композиторская реконструкция фолклорного текста (авторская концепция)). Обосновывается введение этих

понятий в научный обиход отечественного музыковедения. Предложена концепция реконструкции фолклорного текста как системы в искусстве и классификация ее проявлений в современном украинском культурном пространстве.

Ключевые слова: фолклорный текст, реконструкция фолклорного текста, музыкальная культура.

Breslavets M. Reconstruction of the folklore text in music and its role in modern cultural field. This article is devoted to the culturological comprehension of the problems of ethnomusicology. Culturological and ethnomusicological aspects of theoretical comprehension of the definition "folklore text" in the modern scientific idea are covered. Also, the historical evolution of semantic explanation of the noted definition of "reconstruction" is examined. The general description of the phenomenon and definition of the "reconstruction of the folklore text" is given, moreover, the typology of its major forms and directions in musical culture such as scientific reconstruction of the folklore text (theoretical and practical ones), performing reconstruction of the folklore text (reproductive and stylized ones) and composer's reconstruction of the folklore text (the author's conception) are determined. An implementation of these definitions into the turnover of national musicology is justified. The new conception of reconstruction of the folklore text as the artistic system and the classification of its occurrence in the modern Ukrainian cultural field were implemented.

Keywords: folklore text, reconstruction of the folklore text, musical culture.

Постановка проблеми. Проблеми тексту як такого та його мистецько-культуротворчих модифікацій є одними з найцікавіших і найвагоміших в сучасній гуманітаристиці загалом. Не є виключенням в цьому процесі музична наука, зокрема етномузикологія. Проте й досі питання реконструкції фолклорного тексту в музиці не ставало темою спеціального наукового дослідження. Відповідно до цього, не запроваджувався також системно-структурний аналіз провідних типів такої реконструкції. Втім питання, пов'язані з явищем та поняттям фолклорного тексту (особливо в музиці), є дотепер не розробленими у вітчизняній науковій думці. Окремі аспекти зазначеної проблематики розглядаються в лише в окремих роботах, зокрема, в публікаціях з питань лінгвістики та текстології О. Бріциної.

У цій статті вперше дана проблематика ставиться в системно-культурологічному ракурсі в контексті музичної культури та мистецтва.

Актуальність теми. Актуальність обраної теми дослідження зумовлена важливою роллю фолклорного тексту в побутуванні музичної культури, нагальною потребою українського етномузикознавства у розвитку новітніх методологічних підходів, пов'язаних із застосуванням сучасних наукових концепцій існування культури та мистецтва (зокрема, теорії тексту) та недостатньою кількістю наукових праць, спеціально присвячених цій проблематиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Визначення «фольклорного тексту» (далі — ФТ) як категорії загальної теорії тексту, що набула свого розвитку з 70-х років XX ст. в європейській філософії, стало однією з провідних тем у вітчизняних філософії, філології, лінгвістиці, а потім і в етномузикології та фольклористиці. Але систематичного розгляду ФТ та його місця в загальній теорії тексту в наукових працях не виявлено, за виключенням окремих положень в працях Ю. Лотмана, Е. Алексеєва, Б. Путилова, С. Неклюдова.

Деякі аспекти, загалом пов'язані з проблематикою ФТ як такого, були висвітлені в наукових дослідженнях української дослідниці-фольклориста О. Бріциної, зокрема в її монографії «Українська усна проза: питання текстології та виконавства» [2], де вона пропонує сучасне бачення розвитку текстології у фольклористиці. У своїй класифікації учена розглядає ФТ у трьох площинах: 1) історико-фольклорній, що вивчає особливості традиційного тексту, його природність та сутність, специфіку функціонування; 2) історико-фольклористичній, що розглядає проблеми виконавства та питання про особливості фольклорного процесу та 3) едиційній, тобто — особливості редагування текстів [2: 38–39].

Феномен ФТ полягає вже в тому, що він має двоядну взаємно впливову структуру (словесний текст, музичний текст), яка поєднує в собі характерні риси художнього тексту (твору). Підкреслимо, що найбільша увага дослідників, звісно, звернена до питань композиторської реконструкції фольклорного тексту (І. Земцовський, Г. Головинський, О. Бенч-Шокало) та виконавської інтерпретації (В. Москаленко, І. Коновалова).

Мета статті: висвітлити історичну еволюцію семантичного тлумачення зазначеного поняття «реконструкція»; надати визначення реконструкції фольклорного тексту (далі — РФТ); обґрунтувати введення до наукового обігу вітчизняного музикознавства поняття РФТ, наукової РФТ, композиторської РФТ, виконавської РФТ; концептуалізація РФТ як феномену музичної культури і систематизація його проявів в сучасному українському культурному просторі.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Дослідження здійснене відповідно до планової наукової теми «Українська і світова музика усної традиції» кафедри українського народного співу Харківської державної академії культури (протокол № 4 від 12.11.2014). Результати дослідження мають практичне значення для подальшого розвитку сучасної гуманітаристики, насамперед в сферах культурології, музикознавства, етномузикології та фольклористики, а також можуть використовуватися в музично-виконавській та педагогічній практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. З 90-тих років XX ст. використання словосполучен-

ня «фольклорний текст» все частіше зустрічається в наукових працях, поступово зазнаючи нового тлумачення і застосовуючись як синонім понять — «фольклорне джерело», «фольклорний матеріал», «текст усної традиції», «текст народної культури». Саме ключове слово «текст» сьогодні поєднує філософський, музикознавчий та текстологічний аспекти вивчення усної традиції.

Відповідно до розглядання різноманітних теоретичних аспектів вивчення фольклорного тексту в так званій польовій фольклористиці чи етномузикології постають і різні ознаки існування цього тексту. Так, «польова» фольклористика вивчає сучасні умови побутування та розвитку традиції, тим самим визначаючи ФТ як фіксацію зразків усної традиції під час експедиційної роботи з подальшим фольклористичним аналізом. Наукова фольклористика, в свою чергу, вивчає семантику, історико-культурні підходи щодо соціальної реалізації ФТ (за С. Неклюдовим) [4].

Одне з визначень ФТ надає Б. Путилов у своєму фундаментальному дослідженні «Фольклор та народна культура» [5]. Його особливістю є те, що вчений, розглядаючи складову ФТ на загальному семантичному рівні, надає нам можливості спиратися на таке визначення не тільки в літературній фольклористиці, а й доречно залучити до визначення ФТ в музиці. Саме це визначення ФТ якомога ближче відповідає розумінню його (ФТ) в процесі реконструкції в мистецтві, в музичній культурі: «Фольклорний текст складається з типових елементів, які уявляють собою частіш за все семантично та структурно організовані одиниці, які володіють своїми власними значеннями, що живуть до відомого ступеню за своїми законами, які мають свою історію і в той же час виявляють себе лише у складі цілісних текстів» [5: 154]. До таких елементів учений відносить мотиви, різновиди стереотипів, формули, символи, імена — «все те, що заповнює живу тканину фольклорного тексту, приходячи до нього якби зі збережувального окремо фонду» [5: 154].

Втім, у сучасній етномузикології дотепер питання ФТ є термінологічно не розвиненим, а саме поняття використовується на рівні загально-традиційного.

Проблематика, пов'язана зі специфікою РФТ, сьогодні набуває особливого значення в контексті зміни культуротворчих та мистецьких парадигм, що є притаманними для XX–XXI ст. У цей період значно підвищується роль музичної фольклорної традиції також в культурному житті України, збільшується кількість фольклорних колективів, запроваджуються численні фестивалі та огляди традиційної народної творчості, набуває розвитку вітчизняна етномузикологія як наукова галузь.

Саме в останні десятиліття XX ст. відбувається справжній ренесанс фольклорної традиції та її переосмислення в композиторській творчості. Він зв'язав активні музичні процеси початку сто-

ліття, виявив спадкоємність декількох поколінь вітчизняних митців. Це і потужні пошуки оновлення музичних засобів виразності та мелодійно-гармонічної мови в творчості українських композиторів 20–30-х років — Б. Лятошинського, Л. Ревуцького, композиторів харківської школи — Д. Клебанова, В. Борисова, М. Коляди та ін., і процеси визначення «національної музичної мови» (термін О. Козаренка) — яскравим прикладом цього є «неофольклорна хвиля», яка сформувалась у вітчизняному музичному мистецтві (творчість Л. Дичко, Є. Станковича, О. Киви, І. Карабіца, К. Данькевича, В. Дроб'язгіної, А. Гайдена та ін.). В композиторській творчості зазначеної доби формуються нові творчі підходи до художнього розуміння та мистецької інтерпретації ФТ як форми буття музичної культури.

Останнім часом проблеми діалектичного взаємозв'язку «композитор — фольклор» та «фольклор — композитор» стали одними із найактуальніших не лише у вітчизняній, а й в європейській та світовій музичній думці. Втім, незважаючи на значну кількість наукових праць з цієї проблематики, в українському музикознавстві дотепер практично немає досліджень, спеціально присвячених комплексному аналізу шляхів сучасної РФТ в українській музичній культурі ост. третини ХХ — початку ХХІ ст.

Одне з перших тлумачень слову «реконструкція» ми можемо знайти у словниках другої половини ХІХ століття, як, наприклад, у «Поясненні 25 000 іноземних слів, які увійшли у вживання в російській мові, з означенням їх коренів» А. Д. Михельсона¹ у 1865 році. Там зазначено, що «Реконструкція» — це новолатинське слово, походить від латинської: *re* — знову та *construere* — будувати, створювати) та трактується як «перебудова». На початку ХХ століття, у «Словнику іноземних слів, які увійшли в склад російської мови» А. Н. Чудинова² у 1910 році до тлумачення слова додається суттєве доповнення «відновлення будівлі», що, з одного боку, чітко закріпило функцію відновлення, з іншого боку — поки що обмежувало сутність самого слова як поняття в межах окремої галузі.

Продовж ХХ століття визначення поняття «реконструкція» поступово розширювало своє означення. Хоча за радянських часів, в 30–40-і роки, слово «реконструкція» вживалось як визначення процесу загального реконструювання, тобто — перебудови народного господарства, в означенні слова з'являються нові пояснення. Такі як: «переробка, корінна перебудова чогось, організація досконало новим принципам» — в «Тлумачному словнику» Д. Н. Ушакова (1935–1940 рр.); «перебудувати, організувати цілковито по-новому, <...> корінним образом перебудувати» — в «Тлумачному словнику»

Д. Н. Ушакова в подальшій редакції³; «корінна перебудова, організація чогось за новими основами» — в «Тлумачному словнику Ожегова» під редакцією С. І. Ожегова та Н. Ю. Шведова (1949–1992)⁴. До речі, в останньому з'являється доповнення, яке подалі надасть можливість тлумачити слово у більш широкому сенсі: «відновлення чогось за збереженими залишками, описами». Тобто, реконструкція тепер стала означати доволіно сміливі перетворення, які могли змінити об'єкт навіть в протилежний бік існуючому положенню. Ця характеристика спочатку відносилась тільки до функцій будівництва, але з другої половини ХХ століття така ознака почала характеризувати відновлюючи процеси і в інших сферах творчої, художньої діяльності людини (наприклад, у відтворенні зразків історичної давнини).

Беручи до уваги видання словників останніх двох десятиліть, можна констатувати: по-перше, розширення складання словників за галузевими визначеннями, за їх індивідуальною функціональною специфікою, по друге — безумовне збільшення кількості тлумачень слова «реконструкція» як складової відповідного галузі термінологічного апарату. Саме слово, не втрачаючи свого первісного значення, проникнуло в термінологічний лексикон багатьох філософських, лінгвістичних, мистецьких, економічних, медичних наукових напрямів, набуло нового філософського смислу та поширило своє означення як понятійний термін.

Сьогодні «реконструкція» означає і «перетворення основних засобів, техніки та технології» в економічно-промисловому сенсі («Сучасний економічний словник» Б. А. Райзберга, Л. Ш. Лозовського, О. Б. Стародубцевої, 1999 р.)⁵, і «перебудова з метою покращення, вдосконалення» в загально-господарчому сенсі розвитку побутових інфраструктур. Реконструкція здобула свою функціональну ознаку відповідно з напрямом діяльності людини, її стали порівнювати з «реставрацією» або «реорганізацією» будь-якого життєдіяльного процесу («Толковий словник іноземних мов» Л. П. Крисіна, 1998 р.)⁶. В одному з останніх видань, «Словнику синонімів» В. М. Тришина (2010 р.)⁷, реконструкція стоїть в одному рядку як зі своїми давніми характеристиками — відновлення, відродження, перебудова, переробка, так і з новими ознаками цього

³ Винокур Г. О., проф. Ларин Б. А., Ожегов С. И., Томашевский Б. В., проф. Ушаков Д. Н. Толковый словарь русского языка: В 4 т. / Под ред. Ушакова Д. Н. — М.: Государственный институт «Советская энциклопедия»; ОГИЗ (т. 1); Государственное издательство иностранных и национальных словарей (т. 2–4), 1935–1940. — т. 3.

⁴ Толковый словарь Ожегова / Под ред. С. И. Ожегова, Н. Ю. Шведовой. 1949–1992.

⁵ Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева — М.: ИНФРА-М., 1999. — 2-е изд., испр. — 479 с.

⁶ Крысин Л. П. Толковый словарь иностранных слов / Л. П. Крысин. — М.: Русский язык, 1998.

⁷ Тришин В. Н. Словарь синонимов / В. Н. Тришин. — АСIS, 2013.

¹ Михельсон А. Д. Объяснение 25 000 иностранных слов, вошедших в употребление в русский язык, с означением их корней / А. Д. Михельсон. — СПб.: Изд. В. И. Губинского, 1865. — 412 с.

² Чудинов А. Н. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка / А. Н. Чудинов, 1910.

слова — перетворення, реформа, змінення, відтворення, оновлення. З'явилась лінгвістична реконструкція, художня реконструкція, історична реконструкція, літературна реконструкція тощо.

Таким чином, отримавши розповсюдження в мовному просторі півтора століття тому, сьогодні слово «реконструкція» постало багатогранним означенням-поняттям. Синоніми слова «реконструкція» — перетворення, перевтілення, трансформація, відтворення, оновлення та ін. — постають різноманітними характеристиками такого вже поняття⁸. Зупинимось на сучасному визначенні терміну «реконструкція», тому що в ньому закладена подвійна пропозиція (диспозиція) його тлумачення.

РЕКОНСТРУКЦІЯ — універсальне поняття, яке означає (за тлумачними словниками Ожегова, Ушакова та ін.):

- оновлення або часткові зміни на основі відтворення чогось втраченого (фрагментарно збереженого, відтвореного за збереженим письмово-документальним свідомством);
- кардинальні перетворення (переосмислення, трансформація) чогось сталого на новоутворення.

Така універсальність надала можливість розглядати поняття реконструкції доречним до розгляду питань переосмислення ФТ в сучасному музичному мистецтві в багатьох іпостасях.

І. Пяковський стверджує, що: «Будь-яка європейська нація у процесі свого державного оформлення реконструює власне історичне минуле. <...> У процесі такого реконструювання важливими є <...> наявність певних фольклорних традицій, які в усній формі словесної і музично-поетичної творчості акумулюють найбільш архайчні пласти народної свідомості, своєрідну історичну пам'ять» [6: 107].

Основним методом дослідження мистецької (музичної) РФТ в українській культурі останньої третини ХХ — поч. ХХІ ст. став системний метод щодо вивчення даної проблематики з залученням комплексного підходу.

Реконструкція РФТ — це процес переходу фольклорного тексту з контексту культури в контекст мистецтва і, водночас, підсумкова форма, результат цієї реконструкції. РФТ являє собою систему мистецького втілення народної усної традиції в сучасній музиці.

За напрямками мистецької діяльності РФТ розподіляється на наукову, композиторську та виконав-

ську. Тому специфіку РФТ треба розглядати крізь призму співвідношення трьох провідних напрямів творчої діяльності — наукового, композиторського та виконавського. Ця «тріада» відіграє важливу роль в сучасному музичному процесі та культурно-му просторі.

У своєму творчому процесі і композитор, і виконавець звертаються до фольклорного джерела, спираючись на наукові засади етномузикознавства, фольклористики та на свій власний досвід вивчення усної традиції. Науковий підхід залучається у багатьох напрямках мистецької діяльності — будь-то етнографічно-дослідницька робота (наукові фольклорно-етнографічні експедиції з метою польових регіональних досліджень, найчастіше разом із філологами та лінгвістами), творча робота з друкованими джерелами, науково-дослідницька виконавська діяльність у складі фольклористичних студій, в експериментальній роботі з композитором над втіленням твору фольклористичного напрямку.

Інтерпретаційний підхід дозволяє розглядати процес РФТ у виконавському та композиторському видах як процес переосмислення фольклорного джерела на рівні філософського, семантичного тлумачення текстів-кодів, що кожного разу набувають нових значень.

Діалектику понять «інтерпретація — реконструкція» охарактеризовано на основі визначення специфіки інтерпретації в музиці в працях В. Москаленка.

У свою чергу, питання РФТ, що розглядається як невід'ємна частина жанру обробки (зокрема, обробки народної пісні), спирається на концепцію розвитку цього жанру в музиці, досліджену І. Земцовським, І. Коноваловою.

Композиторська реконструкція фольклорного тексту (далі — КРФТ) одночасно може розглядатися як: 1) вид творчої (культуротворчої) діяльності; 2) метод, в основі якого закладено інтерпретаційний підхід переосмислення фольклорного тексту на рівні *авторської концепції*.

Авторська концепція, що являє собою авторське світоспоглядання, власне філософське трактування буття скрізь осягнення усної фольклорної традиції є сутністю музичної інтерпретації фольклорного тексту в композиторській творчості, яка формує композиторський метод, стиль та авторський світогляд.

У наукових дослідженнях останніх десятиліть жанр музичної обробки має розвинуту характеристику та подається в різних напрямках. Саме обробка стала одним з провідних жанрів національної музики, в якій висвітлюється явище фольклоризму — композиторського та виконавського.

Українська етномузиколог О. Бенч-Шокало в своєму науковому дослідженні «Хоровая культура України в аспекте исполнительского фольклоризма (70–80-е годы)» [1] визначає основні різновиди обробки народної пісні, зумовлені традиціями

⁸ Популярная художественная энциклопедия / Под ред. В. М. Полевого. — М.: Издательство «Советская энциклопедия», 1986; Искусство. Современная иллюстрированная энциклопедия / Под ред. проф. А. П. Горкина. — М.: Росмэн, 2007; Большой Энциклопедический словарь, 2000; Исторический словарь галлицизмов русского языка — М.: Словарное издательство ЭТС http://www.ets.ru/pg/r/dict/gall_dict.htm. Николай Иванович Епишкин epishkinni@mail.ru, 2010; Александрова З. Е. Словарь синонимов русского языка. Практический справочник / З. Е. Александрова. — М.: Русский язык, 2011.

соціокультурного середовища, смаковою орієнтацією, художньою орієнтацією композитора у підході до обраного матеріалу. До таких різновидів, за її думкою, належать: «1) композиторська транскрипція — упровадження та адаптація пісенного матеріалу в умовах іншої культурної ситуації; 2) композиторське аранжування — пристосування фольклорного матеріалу до канонів академічної, чотирьохголосної фактури; 3) композиторська обробка — узагальнена музична характеристика пісенного матеріалу, яка поміщає народну пісню у новий інтонаційний контекст та при цьому не тільки відтіняє, але й інтерпретує у відповідному композиторському напрямі художній образ пісні; 4) оригінальний твір на фольклорну тему — розробка образного підтексту пісні, що поглиблює психологізм та індивідуальну характеристику першоджерела. В даному випадку “запозичена тема трактується як <...> вихідний словесно-звуковий матеріал, який необхідно творче переосмислити, <...> щоб передати розуміння народних первообразів образами власної музичної обробки”» [1: 17].

Запропоновані О. Бенч-Шокало принципи створення музичної обробки на основі фольклорного матеріалу — «композиторська транскрипція» та «композиторське аранжування» — на нашу думку відповідають, перш за все, початковій стадії РФТ, яка відбувається на рівні гармонізації, академічної «класичної» структуризації ФТ в межах авторського твору.

У свою чергу, з наступними різновидами — «композиторською обробкою» та «оригінальним твором на фольклорну тему» — пов’язана характеристика процесу реконструювання ФТ, визначальний ступінь розроблення фольклорного комплексу, притаманного авторському задуму (авторській концепції).

Типологізація, яка була запропонована харківською сучасною музикознавицею І. Коноваловою у кандидатській дисертації «Феноменологія музичної обробки (на матеріалі хорових творів українських композиторів в XIX–XX ст.)», відображає сучасний погляд на еволюцію жанру музичної обробки в українській музиці та нові підходи щодо його вивчення у вітчизняному музикознавстві.

Авторка розглядає жанр музичної обробки як «творчий результат змістовно-композиційного переосмислення традиційно-канонічних текстів музичної культури (фольклорних та культових) з утворенням на їх основі нової естетичної цілісності — композиторського твору, що має самостійний авторський статус, вирізняється особливим характером комунікації, соціальним призначенням та наявністю вторинно-стильового композиційного комплексу» [3: 7–8].

Саме музичну обробку дослідниця визначає як «опрацювання», тобто — «творчий процес змістовно-композиційного переосмислення та перетворення існуючих текстів музичної культури —

традиційно-канонічних і авторських — та одночасно результат цього процесу — формування на основі первинної моделі нового художнього синтезу — композиторського твору як вторинної цілісності, що має власні соціально-комунікативні, жанрово-стильові та фактурно-композиційні ознаки» [3: 8].

Аналізуючи роль композиторської РФТ в жанрі музичної обробки та спираючись на типологію, запропоновану І. Коноваловою, вважаємо, що реконструкція в даному випадку виступає провідним методом роботи композитора в цьому жанрі. При цьому метод реконструювання проявляється на багатьох взаємопов’язаних рівнях, а саме — семантичному, інтонаційно-ритмічному, артикуляційному, фактурному, структурному, тембрально-гармонійному тощо.

Сучасний погляд на традиційне та авторське мистецтво доводить, що тенденція поєднання різножанрового та різностильового приводить до загальної динамізації виконавського процесу, де виконавець має вплив на аудиторію та можливість її зворотного впливу на ФТ, що стає предметом поглибленого аналізу у виконавському підході.

Виконавська реконструкція фольклорного тексту (далі — ВРФТ) як форма музично-творчої діяльності синтезує три основні рівні реконструктивної діяльності: 1) глибоке опанування автентичною пісенною та інструментальною традицією; 2) її науково-теоретичне осягнення; 3) професійна виконавська репрезентація. ВРФТ розглядається як тип виконавської діяльності, заснований на принципах історично-стильового відтворення первісного (існуючого чи втраченого) ФТ, або його свідомого художнього переосмислення та нового осягнення. ВРФТ має два напрями, пов’язані з *репродуктивною ВРФТ* та *стилізаційною ВРФТ*.

Особливості науково-фольклористичної діяльності сучасних учених дозволяють розглядати специфіку взаємодії двох провідних напрямів реконструкції ФТ — наукової та виконавської, де наукова реконструкція ФТ являє собою водночас процес відтворення фольклорного матеріалу і метод, за допомогою якого визначається специфіка реконструкції (реконструювання) ФТ. У свою чергу, виконавська реконструкція є результатом цього процесу (саме реконструкція).

Наукова реконструкція фольклорного тексту (далі — НРФТ) це: 1) вид науково-дослідницької діяльності; 2) метод, за допомогою якого здійснюються збирання (дослідницько-польова робота), вивчення (структурно-прагматичний аналіз) та відтворення (реконструкція) ФТ. НРФТ має два напрями, пов’язані з *теоретичною НРФТ* та *практичною НРФТ*.

Формування провідних видів РФТ здійснюється в умовах функціонування сучасного мистецтва (концерт, театр, кінематограф, інсталяція) та цілком залежно від сценічних принципів виконавства.

Різні аспекти репрезентації народнописенної та народно-інструментальної творчості розкривають їх функціональну приналежність, жанр, поетичний зміст допомагають зрозуміти її, точніше прочитати її контекст. Улюблений та розповсюджений у XX столітті жанр обробки народної пісні став зазнавати суттєвих змін. При цьому саме ФТ та його творча реконструкція став тим унікальним та універсальним джерелом натхнення для самореалізації сучасної творчої особистості.

Сценічна робота над втіленням фольклорного твору припускає пошук та вивчення різноманітних матеріалів, за допомогою яких можна повною мірою розкрити зміст твору, опанувати свій сценічний задум, зберегти автентичність фольклорного твору в умовах не притаманних для його первісного виконання. Така робота потребує значних знань та вмінь у сферах історії традиційної культури (обрядової та позаобрядової), специфіки народної вокалізації, законів сцени, опанування традиційної пластики руху — етнохореографії (як танцювального, так і елементів обрядових дій) та етнографії народного костюму.

Висновки. Категорія ФТ є важливою для розуміння багатьох аспектів сучасного наукового пізнання в різних сферах гуманітаристики, у тому числі, в культурологічній та музикознавчій (етномузикологічній). Практичне та наукове осягнення ФТ в музиці відбувається через різні форми та види РФТ. Основними такими видами є наукова РФТ, виконавська РФТ та композиторська РФТ. Авторкою встановлена наявність тісного взаємозв'язку між трьома провідними видами РФТ; запроваджено концепцію РФТ як мистецької системи та класифікацію її проявів у сучасному українському культурному просторі. Спираючись на визначені принципи взаємодії видів реконструкції, можна стверджувати: а) наукова РФТ є теоретичним та практичним підґрунтям для функціонування виконавської РФТ; б) композиторська РФТ спирається на наукову РФТ, забезпечуючи адекватне сприйняття специфіки ФТ та реалізації його (ФТ) в авторській концепції; в) виконавська РФТ є адекватним втіленням композиторської РФТ крізь осягнення фольклорної традиції та розуміння авторського задуму. Таким чином, науково-фольклористичні розвідки мають суттєве значення вагоме підґрунтя для творчих пошуків в українській музиці останньої третини XX — початку XXI ст.

Перспективи дослідження даної теми. Практичне значення запровадженого у статті дослідження полягає у тому, що його результат та висновки можуть стати інструментом аналізу в подальших наукових розвідках з проблем етномузикології та музичного мистецтва, а також використатися у виконавській та музично-педагогічній практиці.

Література:

1. Бенч О. Г. Хоровая культура Украины в аспекте исполнительского фольклоризма (70–80-е годы): автореф. дис. ... канд. искусствоведения / Бенч О. Г.; Киев. консерватор. — К., 1990. — 22 с.
2. Брицина О. Ю. Українська усна традиційна проза: Питання текстології та виконавства / О. Ю. Брицина. — К.: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2006. — 400 с.
3. Коновалова І. Ю. Феноменологія музичної обробки (на матеріалі хорових творів українських композиторів в XIX–XX ст.): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства / Коновалова І. Ю. — К., 2006. — 18 с.
4. Мелетинский Е. М., Неклюдов С. Ю., Новик Е. С. Статус слова и понятие жанра в фольклоре / Е. М. Мелетинский, С. Ю. Неклюдов, Е. С. Новик // Историческая поэтика. Литературные эпохи и типы художественного сознания / Отв. ред. П. А. Гринцер. — М.: Наследие, 1994. — с. 39–104.
5. Путилов Б. Н. Фольклор и народная культура / Б. Н. Путилов. — СПб.: Наука, 1994. — 239 с.
6. Пясковський І. Б. До питання цілісності міфологічної системи української народнописенної творчості / І. Б. Пясковський // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського № 2 (3). — К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2003. — С. 107–114.